บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องบทบาทเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในบทที่ 4 คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

1.1.ข้อมูลทั่วไป

1.1.1.ข้อมูลทั่วไปของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบล

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบล มีดังนี้

1).จังหวัดปัตตานีและสงขลามีจำนวนมากที่สุด รองลงมาจังหวัดยะลา นราธิวาส และสตูล

2).เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

3).มีอายุ 40-49 ปีมากที่สุด รองลงมามีอายุ 50-59 ปี 30-39 ปี และ 20-29 ปี

4).นับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอิสลาม

5).เป็นหัวหน้าครอบครัวมากที่สุด รองลงมาเป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ

6).สมรสอยู่ด้วยกันมากที่สุด รองลงมาสมรสแยกกันอยู่ โสด หย่าร้าง และม่าย

7).มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญา

8).มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 6,000 บาทมากที่สุด รองลงมามีรายได้ 6,001-8,000 บาท 8,001-10,000 บาท และ 10,000 บาทขึ้นไป

1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

ข้อมูลทั่วไปของประชาชน มีดังนี้

1).ในจังหวัดต่าง ๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

2).เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

3).มีอายุ 25-35 ปีมากที่สุด รองลงมามีอายุ 36-45 ปี 46-55 ปี ต่ำกว่า 25 ปี และ 56 ปีขึ้นไป

4).นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ

5).เป็นหัวหน้าครอบครัวมากที่สุด รองลงมาเป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ

6).สมรสอยู่ด้วยกันมากที่สุด รองลงมาเป็นโสด สมรสแยกกันอยู่ หย่าร้าง และม่าย

7).มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น อนุปริญญา และสูงกว่าปริญญาตรี

8).มีอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมามีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม รับราชการ ลูกจ้างช่าง และอื่น ๆ

9).มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 4,000 บาทมากที่สุด รองลงมามีรายได้ 6,001-8,000 บาท 8,001-10,000 บาท มากกว่า 10,000 บาท และ 4,000-6,000 บาท

10).ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน ตำแหน่งอื่น ๆ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย และกำนันหรือสารวัตรกำนัน

1.2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และผลการทดสอบสมมติฐาน

1.2.1 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทุกจังหวัดมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

2).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทั้งเพศชายและเพศหญิงมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

3).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทุกช่วงอายุมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

4).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

5).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาหัวหน้าครอบครัว และบุตรหัวหน้าครอบครัวมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลสถานภาพอื่น ๆ มีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

6).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทุกสถานภาพการสมรสมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

7).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลทุกระดับการศึกษามีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

8).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 6,000 บาท 6,001-8,000 บาท และ 8,001-10,000 บาทมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

1.2.2.เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูลมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

2).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลเพศชายและเพศหญิงมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

3).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่มีอายุ 20-29 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี และ 50-59 ปี มีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

5).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ มีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

6).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เป็นโสด สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกันอยู่ หย่าร้าง และม่ายมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

8).เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 6,000 บาท 6,001-8,000 บาท 8,001-10,000 บาท และมากกว่า 10,000 บาทมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

1.2.3.บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).ประชาชนทุกจังหวัดต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

2).ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

3).ประชาชนทุกช่วงอายุต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

4).ประชาชนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

5).ประชาชนทุกสถานภาพทางครอบครัวต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

6).ประชาชนที่เป็นโสด สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกัน และหย่าร้างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด และประชาชนที่เป็นม่ายมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับต่ำมากที่สุด

7).ประชาชนทุกระดับการศึกษามีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

8).ประชาชนทุกอาชีพต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

9).ประชาชนทุกกลุ่มรายได้ต่อเดือนมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

10).ประชาชนทุกตำแหน่งทางสังคมต่างมีทัศนะว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

1.2.4.เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).ประชาชนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูลมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2).ประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3).ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี 25-35 ปี 36-45 ปี 46-55 ปี และ 56 ปีขึ้นไปมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4).ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5).ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

6).ประชาชนที่เป็นโสด สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกันอยู่ หย่าร้าง และม่ายมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

7).ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

8).ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง ช่าง รับราชการ ลูกจ้าง และอื่น ๆ มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

9).ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท 4,000-6,000 บาท 6,001-8,000 บาท 8,001-10,000 บาท และมากกว่า 10,000 บาทมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

10).ประชาชนที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง กรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย กำนันหรือสารวัตรกำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และอื่น ๆ มีทัศนะที่ไม่แตกต่างกัน

2. สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

2.1.เคยได้ยินหรือรู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" หรือไม่ และจากแหล่งใดบ้าง

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่ารู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบเพอเพียง" พอสมควร โดยได้ยินจากแหล่งต่อไปนี้

1).เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พัฒนากร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

2).สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

3).ผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อบต. เป็นต้น

4).ผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะอีหม่าม โต๊ะครู พระภิกษุ เป็นต้น

5).การอบรม ประชุม และสัมมนา

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าได้ยินและรู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" อย่างดีมากที่สุด เพราะเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ โดยได้ยินจากแหล่งต่อไปนี้

1).จากการอบรม ประชุม และสัมมนา

2).คู่มือการปฏิบัติงาน

3).ผู้บังคับบัญชา

4).หนังสือเผยแพร่หลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง

5). สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

2.2.เศรษฐกิจแบบพอเพียง คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมสามารถให้คำนิยามและบอกถึงลักษณะของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง***ได้ดีพอสมควร*** เช่น

- คือ การรู้จักใช้จ่ายอย่างชาญฉลาด และมีการวางแผนการใช้จ่าย
- คือ การทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่
- คือ การดำรงชีพอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย
- คือ การนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต
- คือ การดำรงชีวิตแบบพอประมาณ พอมีพอกิน ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล
- คือ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการระดมทุน

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กล่าวว่ากล่าวว่าได้ยินและรู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" อย่างดีมากที่สุด เช่น

- คือ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการระดมทุน
- คือ หลักการการทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่และการจัดการไร่นาอย่างมีประสิทธิภาพของเกษตรกร
- คือ ปรัชญาชี้แนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง รู้จักพอประมาณและมีเหตุผล
- คือ การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของบุคคลให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ
- คือ การดำรงชีวิตแบบพอประมาณ พอมีพอกิน ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล

2.3.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่ และดำเนินการอย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลส่วนใหญ่ได้มีการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน***น้อยมาก*** ซึ่งจะมีวิธีดำเนินการดังนี้

1).การปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์

2).การลดค่าน้ำมัน ค่าแก๊ส ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำประปา

3).แยกขยะในครัวเรือนนำไปขายเป็นรายได้ เช่น เศษเหล็ก ขวด กระดาษ เป็นต้น

4).ถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหาร

5).ออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง และใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลจำนวนพอสมควรที่นำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นประมาณ 30 เปอร์เซนต์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1).ด้านอาหาร ได้แก่ ปลูกผัก ปลูกไม้ผล เลี้ยงสัตว์ และถนอมอาหารเป็นต้น

2).ด้านยารักษาโรค ได้แก่ ปลูกสมุนไพร และออกกำลังกาย เป็นต้น

3).ที่อยู่อาศัย ได้แก่ ให้ลดหรืองดการตกแต่งต่อเติมบ้านในระยะ 1 ปี เป็นต้น

4).ด้านเสื้อผ้า ได้แก่ ให้ลดหรืองดการซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับใหม่ เป็นต้น

5).ด้านอื่น ๆ ได้แก่ เลิกอบายมุข ลดค่าน้ำมัน ลดค่าน้ำ และค่าไฟฟ้า เป็นต้น

2.4.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด และแนะนำแก่ใครบ้าง

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากพอสมควร*** โดยแนะนำสมาชิกในครอบครัวและประชาชน

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ***ซึ่งเป็นบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด*** โดยแนะนำสมาชิกในครอบครัวและประชาชน

2.5.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด และให้ดำเนินการอย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลได้แนะนำให้ประชาชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่ ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากพอสมควร*** ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

1).การลดค่าไฟฟ้า การลดค่าน้ำประปา การลดค่าน้ำมัน และการลดค่าแก๊ส

2).ให้มีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

3).การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์กินเองและที่เหลือก็นำไปขาย

4).แยกขยะในครัวเรือนนำไปขายเป็นรายได้ เช่น เศษเหล็ก ขวด กระดาษ เป็นต้น

5).ถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหารเพื่อจำหน่าย

6).ออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง ใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1).ให้ประชาชนได้เข้าใจถึงหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2).ให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3).ให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4). ให้ประชาชนเห็นถึงตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีชีวิตดีขึ้น

5).การลดค่าไฟฟ้า การลดค่าน้ำประปา การลดค่าน้ำมัน และการลดค่าแก๊ส

6).ให้มีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

7).การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์กินเองและที่เหลือก็นำไปขาย

8).แยกขยะในครัวเรือนนำไปขายเป็นรายได้ เช่น เศษเหล็ก ขวด กระดาษ เป็นต้น

9).ถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหารเพื่อจำหน่าย

10).ออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง ใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน

2.6.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีการแนะนำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากพอสมควร*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1).รายได้จากการลดรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว

2).รายได้จากการทำอาชีพเสริม หรือทำงานอดิเรกภายในครอบครัว

3).รายได้จากการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีการแนะนำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1).ให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น และสาเหตุของการรายได้เพิ่มขึ้น

2).ให้ประชาชนเห็นถึงวิธีการหารายได้เพิ่มจากตัวอย่างบุคคล

3).ให้ประชาชนมีจิตสำนึกว่าการเพิ่มรายได้เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน

4).ลดรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว

5).เพิ่มรายได้จากการทำอาชีพเสริม หรือทำงานอดิเรกภายในครอบครัว เช่น

6).เพิ่มรายได้โดยการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น

7).ให้ตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อใช้เอง

8).ให้ผลิตสินค้าประเภทของที่ระลึกจากวัตถุดิบในท้องถิ่นออกจำหน่าย

9).ให้จัดบริการนำเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น แหล่งศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

10).ให้จัดบริการรักษาสุขภาพจากสมุนไพรในชุมชน

11).ให้จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรส่วนเกิน

12).ให้มีการจัดตลาดนัดชุมชน

2.7.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านลดรายจ่ายหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่อย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีการแนะนำให้ประชาชนมีรายจ่ายลดลง ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากพอสมควร*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1).ให้ปลูกผลไม้ ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์เพื่อกินเองและที่เหลือก็นำไปขาย

2).ให้ลด ละ เลิก อบายมุขทุกชนิด

3).ให้ลดค่าแก๊ส ลดค่าน้ำประปา ลดค่าไฟฟ้า และลดค่าน้ำมัน

4).แยกขยะในครัวเรือน ส่วนที่ย่อยสลายได้ นำไปทำปุ๋ยหมัก

5).ใช้สารธรรมชาติในการปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์

6).ถนอมอาหาร หรือแปรรูปอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน

7).ดูแลรักษาของตนโดยใช้วิธีป้องกันด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

8).คนในครัวเรือนช่วยกันทำงานและดูแลบ้าน

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนมีรายจ่ายลดลง ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1).ให้ประชาชนมีจิตสำนึกว่าการลดรายจ่ายเป็นหน้าที่สมาชิกในครอบครัวทุกคน

2).ให้ลดค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน และค่าแก๊ส

3).ให้ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง เช่น

4).ให้ปลูกผลไม้เศรษฐกิจรอบ ๆ บ้านเพื่อกินเองและที่เหลือก็นำไปขาย เช่น

5).ให้ลด ละ เลิก อบายมุขทุกชนิด เช่น

6).ให้ปลูกพืชกินเองและที่เหลือก็นำไปขาย เช่น

7).ให้เลี้ยงสัตว์เพื่อกินและที่เหลือก็นำไปขาย เช่น

8).ให้แยกขยะในครัวเรือน ส่วนที่ย่อยสลายได้ นำไปทำปุ๋ยหมัก

9).ให้ถนอมอาหาร หรือแปรรูปอาหารไว้บริโภคในครัว

10).ให้ดูแลรักษาของตนโดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

2.8.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุนหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุน ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากพอสมควร*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการแนะดังนี้

1).ให้ประชาชนรู้จักการเพิ่มรายได้หรือการหาอาชีพเสริมหรือทำงานอดิเรก

2).ให้ประชาชนรู้จักการลดรายจ่าย รู้จักการประหยัด รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล รอบคอบถ้วนถี มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และใช้จ่ายเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

3).ให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มอาชีพสำหรับการเพิ่มรายได้ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพหลัก หรือเป็นการประกอบอาชีพเสริม

ดังนั้นเมื่อประชาชนสามารถมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และทำมีรายจ่ายลดลงแล้วก็ส่งผลทำให้มีเงินออมและมีเงินเหลือเก็บมากขึ้นไปด้วย

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุน ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1).ให้ประชาชนมีรายจ่ายลดลง โดยการสร้างจิตสำนึกว่าการลดรายจ่ายในครอบครัวเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยเหลือ ทุกคนต้องรู้จักการประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย และที่รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผล มีการพิจารณาอย่างรอบคอบถ้วนถี่ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้จ่ายเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน

2).ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น และสาเหตุของการรายได้เพิ่มขึ้น เห็นถึงวิธีการหารายได้เพิ่มจากตัวอย่างบุคคล และให้มีจิตสำนึกว่าการเพิ่มรายได้ของครอบครัวเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ต้องช่วยเหลือกัน

ดังนั้นเมื่อประชาชนสามารถมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และทำมีรายจ่ายลดลงแล้วก็ส่งผลทำให้มีเงินออมและมีเงินเหลือเก็บมากขึ้นไปด้วย

2.9.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการประหยัดหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัด ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับปานกลาง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการประหยัดค่าน้ำประปา ค่าน้ำมัน ค่าแก๊ส ค่าไฟฟ้า และค่าอื่น ๆ

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัด ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการประหยัดค่าน้ำประปา ค่าน้ำมัน ค่าแก๊ส ค่าไฟฟ้า และค่าอื่น ๆ

2.10.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ และอย่างไร

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม ***ซึ่งเป็นบทบาทในระดับมาก*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการดังนี้

1). การรวมกลุ่มอาชีพการปลูกพืช
2). การรวมกลุ่มอาชีพการเลี้ยง
3). การรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
4). การรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม ***เป็นบทบาทในระดับมากอย่างยิ่ง*** และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการดังนี้

1).ให้ประชาชนเข้าใจว่าหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2).ให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มกิจกรรมหรือกลุ่มอาชีพ

3).พยายามแนะนำให้ประชาชนว่าให้เข้ากลุ่มอะไรก็ได้ที่ตรงตามความต้องการ ตรงตามความสามารถ และที่สำคัญสามารถสร้างรายได้

4).แนะนำประเภทของการรวมกลุ่มให้ประชาชนได้มองเห็นภาพ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพการปลูกพืช การรวมกลุ่มอาชีพการเลี้ยงปศุสัตว์ การรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร เป็นต้น

2.11.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับใด ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ เพราะเหตุใด

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง***อยู่ในระดับดีมาก*** ไม่ขาดตกบกพร่อง และครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมและกระทรวง

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง***อยู่ในระดับดีมากอย่างยิ่ง*** มีการปฏิบัติสุดความสามารถ ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจ และครบถ้วนสมบูรณ์แบบที่สุด โดยมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมและกระทรวง

2.12.ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบล

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลดังนี้

- มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับที่ดีแล้ว
- การปฏิบัติงานอย่างไม่ทั่วถึง
- ทางรัฐควรให้เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลออกพื้นที่ให้บ่อยครั้งมากขึ้น
- ประชาชนต้องการความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยี พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การขุดสระน้ำ เงินทุน และอื่น ๆ จาหน่วยงานของรัฐ

และเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลดังนี้

1).ทางรัฐควรสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบล

2).ทางรัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงของประชาชนให้มากขึ้น และทั่วถึง

3).การปฏิบัติงานในบางครั้งนั้นเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้

4).ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เช่น อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

1.เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง และประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนะว่าพัฒนากรตำบลและเกษตรตำบลมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่กำหนดให้เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้ประชาชนมีการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และส่งเสริมให้ประชาชนขยายผลโดยการเชิญชวนให้สมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้านนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเช่นกัน นอกจากนี้เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลต้องมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต้องติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหว และศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง ซึ่งบทบาทที่เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์และสอดคล้องกับที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องการให้เกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลเข้าไปส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีการกระตุ้นเชิญชวนให้ประชาชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และให้มีการขยายผลโดยการแนะนำแก่สมาชิกในครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย และประชาชนคนอื่น ๆ ได้เข้าใจและนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วยเช่นกัน ซึ่งในที่สุดมีผลทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในท่ามกลางภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างราบรื่น สะดวกสบาย ไม่สะทกสะเทือน ไม่เดือนร้อน และมีความสุข ทำให้ประชาชนรู้จักการประมาณ อยู่ดีกินดี รู้จักความพอเพียง รู้จักการประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น รู้จักการวางแผน การพิจารณา และมีเหตุผล ทำให้ประชาชนมีการพัฒนาสภาวะทางจิตใจที่ดีขึ้น มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา มีความรอบคอบ มีความรักสามัคคี และทำให้ชุมชนมีความมั่นคงเข้มแข็ง ซึ่งผลจากศึกษาวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ (2541 : 1) ที่กล่าวว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2542 : 19) ที่กล่าวว่าความพอเพียง คือ เป็นแก่นหรือกุญแจสำคัญ ที่บรรดากลุ่มท้องถิ่นนิยมเสนอเป็นหลักการที่ควรยึดเพื่อต้านทานกระแสโลกาภิวัตน์ มนตรี ศรไพศาล (2542 : 68) กล่าวว่าสิ่งที่สำคัญของความเพียงพอคือการตั้งความหวัง ถ้าเรามิได้หวังสูงเกินไป มองชีวิตในแง่ดี รู้จักคิดเพียงพอกับสิ่งที่มี สิ่งที่ได้ ก็สามารถรู้สึกเพียงพอได้ ชีวิตก็เบิกบานมีความสุข และความเพียงพอนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเอง และสำหรับครอบครัว อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร และความเพียงพอ (การอุ้มชูตนเองได้) คือ ผลผลิตเทียบกับความต้องการ การเพิ่มผลผลิต และลดความต้องการ ย่อมทำให้มีความเพียงพอได้ ประเวศ วะสี (2542 : 4-5) กล่าวว่าความพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ 1).พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว 2).จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก 3).สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูน สิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน 4).ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น 5).ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัว

ได้อย่างต่อเนื่อง 6).อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง 7).มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เดี๋ยวจนเดี๋ยวรวยแบบกะทันหัน เดี๋ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน ซึ่งทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ติดยา ดังนั้นความมั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี และอภิชัย พันธเสน (2542 : 9) ที่กล่าวว่า คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการพึ่งตัวเองหรือความสามารถในการยืนบนขาของตัวเอง เพราะความพอเพียงหมายถึงการที่มีความพอ คือมีความโลภน้อย เมื่อโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณซื่อตรง ไม่โลภ อย่างมากคนเราก็อาจเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีหรูหราก็ได้ แต่ว่าไม่ต้องเบียดเบียนคนอื่น พร้อมกันนั้นพระองค์ก็สรุปในที่สุดว่า ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล

และจากผลการวิจัยที่ว่าเกษตรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งเป็นผลมาจากการที่เกษตรตำบลต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่กำหนดให้เกษตรตำบลเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้ประชาชนมีการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งต้องมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต้องติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหว และศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้น มีความสอดคล้องกับวิรัตน์ สมตน (2525 : 9-10) ที่กล่าวว่าเกษตรตำบลเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานในสนามประมาณ 10 หมู่บ้าน อาจจะอยู่ในระหว่าง 7-15 หมู่บ้าน หรือเป็นจำนวนครอบครัวเกษตรกรประมาณ 1,000 ครอบครัว ในแต่ละหมู่บ้านต้องคัดเลือกเกษตรกรผู้นำประมาณ 10 คน โดยเกษตรตำบลจะปฏิบัติงานผ่านตัวแทนเกษตรกรผู้นำเหล่านี้ เกษตรตำบลทั้งหมดจะต้องมีความรู้ในด้านการเกษตรทั่ว ๆ ไป เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้และแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้อย่างกว้างขวาง เกษตรตำบลจะปฏิบัติงานส่วนใหญ่กับเกษตรกรผู้นำตามกำหนดการที่วางไว้ โดยเยี่ยมเกษตรกรผู้นำทุกคนในแต่ละรอบปักษ์ และหลังจากนั้นเกษตรกรผู้นำแต่ละคนจะถ่ายทอดความรู้ไปสู่เพื่อนบ้านเกษตรกรในส่วนที่ตนรับผิดชอบอีก 10 ครอบครัว ถ้าหากมีเวลาพอเกษตรกรตำบลสามารถไปเยี่ยมเกษตรกรรายอื่นนอกเหนือจากเกษตรกรผู้นำก็ได้ สิ่งสำคัญอันดับแรกจะต้องกระตุ้นให้เกษตรกรผู้นำยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ไปปฏิบัติในไร่นา ยุกติ สาริกะภูมิ (2523 : 15-17) กล่าวว่าในการดำเนินงานให้บังเกิดผลอย่างจริงจังต่อเกษตรกรคือใช้ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ซึ่งเกษตรตำบลทุกคนต้องมีกุญแจสำคัญที่จะ

ต้องจดจำไปปฏิบัติทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้นคือ 1).ต้องรู้เป้าหมายและจุดเน้นหลัก (impact point) ของงานส่งเสริมการเกษตรในตำบลของตน 2).ต้องเข้ารับการฝึกอบรมรายปักษ์ เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะกิจตามความต้องการของเกษตรกรในขณะนั้น 3).ต้องออกเยี่ยมเยียนเกษตรกรตามจุดนัดพบอย่างสม่ำเสมอ 4 วันต่อหนึ่งสัปดาห์ตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อแนะนำความรู้และแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร 4).ต้องทำงานโดยใช้เกษตรกรผู้นำเป็นแกนกลาง ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2524 : 15-17) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีดังนี้ 1).เป็นผู้ชี้แนะเกษตรกรในเรื่องการตัดสินใจในการคัดเลือกปัจจัยการผลิต การลดการเสี่ยงในการประกอบการ การนำเอาทรัพยากรและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนไปใช้หมุนเวียนให้บังเกิดผล และชี้แนะให้เกษตรกรรู้จักการใช้บริการของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างบังเกิดผล 2).เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในลักษณะที่เข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามอย่างบังเกิดผล 3).เป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตน 4).เป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น วิรัตน์ สมตน (2525 : 4) ยังกล่าวอีกว่าบทบาทของเกษตรตำบลตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดให้ปฏิบัติมีดังนี้ 1).การเยี่ยมเกษตรกร 2).การทำงานร่วมกับเกษตรกรผู้นำ 3).การกำหนดเป้าหมายเน้นหนักของงานส่งเสริมการเกษตร 4).การรับการฝึกอบรมรายปักษ์ 5).การชักจูงยั่วยุให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกร 6).การช่วยเหลือแนะนำบริการให้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และวิรัตน์ สมตน (2525 : 14-15) ยังได้กล่าวถึงโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้กำหนดบทบาทของเกษตรตำบลดังนี้ 1).เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมทุก ๆ 2 สัปดาห์ต่อ 1 วันที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ซึ่งเน้นหนักทางภาคปฏิบัติและจะต้องออกไปเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำเกษตรกรเป็นรายบุคคลนอกเหนือจากตัวแทนเกษตรกรของตนเอง 2).คัดเลือกเกษตรกรผู้นำหรือเกษตรกรตัวอย่างในอัตราส่วนเกษตรกรผู้นำ 1 คนต่อเกษตรกร 10 ครอบครัว และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรประจำตำบล 1 คนจะรับผิดชอบเกษตรกรผู้นำประมาณ 100 คน ซึ่งในการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชและเผยแพร่วิชาการแผนใหม่ให้แก่เกษตรกรในเขตตำบลจะผ่านการเกษตรกรผู้นำเป็นหลัก 3).ต้องออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยอบรมส่งเสริมการเกษตรแบบเคลื่อนที่ เมื่อหน่วยดังกล่าวออกปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ 4).ออกสำรวจและรวบรวมสถิติตัวเลขทางการเกษตรต่าง ๆ อาทิเช่น จำนวนพื้นที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว การระบาดของศัตรูพืช และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 5).ชักจูง ยั่วยุ ให้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นในตำบลนั้น ๆ 6).ช่วยเหลือ แนะนำ และบริการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชแก่เกษตรกร 7).ปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค และกรมส่งเสริมการเกษตร

และจากผลการวิจัยที่ว่าพัฒนากรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งเป็นผลมาจากการที่พัฒนากรตำบลต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดให้พัฒนากรตำบลเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และต้องส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือให้ประชาชนมีการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งต้องมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต้องติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหว และศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพัฒนากรเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทสำคัญมากในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยเป็นตัวจักรสำคัญที่สามารถจะทำให้งานพัฒนาชุมชนล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เพราะว่าพัฒนากรเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นแนวหน้าที่ออกไปประจำ และทำงานร่วมกับราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นผู้ติดต่อกับประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการจะพัฒนา และเป็นผู้นำนโยบายของทางราชการและกรมการพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นหากพัฒนากรเป็นผู้ที่มีความเสียสละและทุ่มเทชีวิตจิตใจเพื่องานนี้อย่างจริงจังแล้วงานพัฒนาชุมชนก็จะเป็นที่ยอมรับนับถือและเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับจิตจำนงค์ กิติกีรติ (2531 : 29) ที่กล่าวว่าพัฒนากรเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานพัฒนาชุมชนในชนบท และพัฒนากรคือเจ้าหน้าที่ที่ถูกส่งไปประจำตามตำบลต่าง ๆ ที่เปิดเป็นเขตพัฒนาอำเภอตำบลละ 1 คน เพื่อเป็นผู้ให้การศึกษา รวมกลุ่มคนทำงาน และเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนกับทางราชการ ประทาน ดงฤทธิศึกษากร (2534 : 56) กล่าวว่าพัฒนากรเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งถูกส่งออกไปประจำปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน มีพัฒนาการอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชารองลงมาจากนายอำเภอ เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา คำแนะนำช่วยเหลือ สนับสนุน กระตุ้นเตือน และยั่วยุชาวบ้านให้มีความคิดริเริ่ม มีความกระตือรือร้นในอันที่จะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ การทำงาน ท่าทีและทัศนคติในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพเสียใหม่ เพื่อให้เกิดแนวคิดในการที่จะร่วมกันทำงานและช่วยเหลือตนเองในการสร้างความเจริญให้แก่ตนเองและท้องถิ่นของตนเอง พัฒนากรจึงเป็นเจ้าหน้าที่ระดับหมู่บ้านที่จะต้องเข้าไปประจำทำงานร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เพื่อคอยหาวิธีกระตุ้นเตือน ยั่วยุให้ชาวนาชนบทเกิดความตื่นตัว ปรารถนาที่จะมีสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าเดิม ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง ของครอบครัว ตลอดจนท้องถิ่นให้ดีขึ้น ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วพัฒนากรก็คือเจ้าหน้าที่ที่ประจำปฏิบัติงานพัฒนา

ชุมชนอยู่ในหมู่บ้านในชนบทนั่นเอง ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2534 : 56) ยังกล่าวอีกว่าพัฒนากรเป็นเจ้าหน้าที่ที่สำคัญที่สุดในงานพัฒนาชุมชน งานพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลวก็ขึ้นอยู่กับพัฒนากร ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาชุมชน พัฒนากรจะต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับประชาชน โดยประจำทำงานร่วมกับประชาชนในระดับหมู่บ้าน มีหน้าที่ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการสภาตำบล ฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น จัดตั้งกลุ่มอาชีพ และกลุ่มผู้มีความสนใจต่าง ๆ และทำงานกับกลุ่มเหล่านี้ พัฒนากรจะต้องคอยกระตุ้นเตือนยั่วยุให้ชาวบ้านตื่นตัว เกิดความปรารถนาที่จะอยู่ดีกินดีและร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงตนเอง และครอบครัวของตน ตลอดจนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ภาระกิจของพัฒนากรทั้งหลายต้องนับว่าเป็นงานที่หนัก เพราะนอกจากพยายามส่งเสริมให้ชาวบ้านสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ทางด้านวัตถุให้เกิดขึ้นแล้ว ยังจะต้องเปลี่ยนแปลงจิตใจหรือท่าทีของชาวบ้านเสียใหม่ให้รู้จักช่วยตนเอง รู้จักร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ปรึกษาหารือยอมรับความคิดเห็นของคนส่วนมาก อันเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ฉะนั้นพัฒนากรจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษหลายประการ เช่น เป็นผู้ที่พร้อมจะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม มีใจรักประชาชน ต้องการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความลำบากให้มีความสุขสบายอยู่ดีกินดี ต้องมีลักษณะเป็นหัวหน้า หรือมีลักษณะเป็นผู้นำเหล่านี้ เป็นต้น จิตจำนงค์ กิติกีรติ (2531 : 30-31) ยังกล่าวอีกว่าพัฒนากรที่ดีควรจะต้องมีลักษณะดังนี้ 1).เป็นผู้เสียสละเป็นนักบุญ มีลักษณะที่เรียกว่า "Missionary Zeal" ไม่หวังลาภ ยศ เกียรติ สักการะจากงานที่ทำ แต่ทำเพื่อผลของงานอย่างแท้จริง 2).เข้ากับคนง่าย เป็นกันเอง ไม่ถือเนื้อถือตัว เพราะพัฒนากรจะต้องประสานงานกับคนประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้าราชการของรัฐและเอกชน คนธรรมดาทั่วไป หรือจะเรียกว่ามีลักษณะของนักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3).มีศิลปะหรือความชำนิชำนาญในการพูดโน้มน้าวจิตใจคน ให้เห็นคล้อยตามให้พอควร ถ้าไม่เป็นพรสวรรค์มาจากกำเนิด สิ่งนี้ก็สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ พัฒนากรจะต้องใช้ลมปาก หรือฝีปากเป็นอย่างมาก 4).ต้องมีความรู้รอบด้าน เพราะจะต้องช่วยชาวบ้านแก้ปัญหาต่าง ๆ เกือบทุกด้าน อย่างน้อยก็เป็นการปฐมพยาบาล เพื่อรอเวลาให้หมอที่มีความรู้เฉพาะอย่างมาแก้ไขโดยตรงต่อไป 5).มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เพราะงานของพัฒนากรในหลาย ๆ อย่างจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือชำนาญเฉพาะสาขาไปสู่ประชาชนคนธรรมดา พัฒนากรเป็นครูผู้ฝึกสอนประชาชนด้วย 6).พัฒนากรจะต้องรู้ใจของชาวบ้านและข้าราชการ นั่นคือจะต้องรู้ขนบธรรมเนียมของทั้งชาวบ้านและข้าราชการ ว่าเขาทำอะไรกันอย่างไรตามวัฒนธรรมของเขา จะต้องพูดภาษาเดียวกันได้ (Speak same language) ความรู้เรื่องนี้หรือลักษณะพิเศษนี้จะช่วยให้พัฒนากรเป็นคนเข้าไหนเข้าได้ ไม่เกะกะเก้งก้างทุกกาลเทศะ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากพัฒนากรนั้นมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างกว้างขวาง ในการดำเนินงานพัฒนากรจึงจำเป็นจะต้องเข้าไปประจำปฏิบัติงานคลุกคลีอยู่อย่างใกล้ชิดกับชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย ความเชื่อถือไว้วางใจ และเพื่อสามารถจะได้ศึกษาถึงสภาพของชุมชนให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง ซึ่งบทบาทของพัฒนากรนั้นมีดังนี้เช่น เป็นเจ้าหน้าที่แนะนำ กระตุ้นเตือนให้ราษฎรรู้จักริเริ่มที่จะปรับปรุงฐานะของตนให้ดีขึ้นทั้งในเศรษฐกิจและสังคม เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริม แนะนำให้การศึกษาในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้ราษฎรยอมรับเอาวิธีการเกษตรแผนใหม่ไปใช้ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางวิชาการ เป็นเจ้าหน้าส่งเสริมให้ราษฎรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอุตสาหกรรมในครอบครัว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรให้มากขึ้น เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ราษฎรมีพลานามัยสมบูรณ์ดีขึ้น ตลอดจนการส่งเสริม สวัสดิภาพของครอบครัว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรให้มากขึ้น เป็นเจ้าหน้าที่อบรมท้องถิ่น เพื่อเป็นหัวแรงสำคัญในการปรับปรุงท้องที่แนะนำราษฎรให้ทำงานร่วมมือกับพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการอื่น ๆ เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักการปกครองตัวเองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นเจ้าหน้าที่ติดต่อประสานงานทางวิชาการให้ถึงราษฎรตามความต้องการของราษฎร และเป็นเจ้าหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงาน ประเมินผลงาน และส่งเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่วิชาการในหมู่บ้าน ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่วิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาทางวิชาการในหมู่บ้าน นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยเองก็ได้มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของพัฒนากรในเรื่องระยะเวลาที่จะต้องเข้าไปประจำปฏิบัติงานในหมู่บ้านไว้ว่าให้พัฒนากรออกปฏิบัติหน้าที่และทำงานร่วมกับประชาชน และประจำอยู่ในหมู่บ้านตามวันเวลาราชการ หมายความว่าพัฒนากรจะต้องเข้าไปพักอาศัยและอยู่ประจำปฏิบัติงานในหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้านไม่น้อยกว่าเดือนละ 22 วัน อย่างไรก็ดีในการที่พัฒนากรจะเข้าไปทำงานร่วมกับประชาชนตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้กล่าวมานี้ได้สำเร็จ ก็จะต้องมีหลักการสำหรับยึดเป็นแนวทางดำเนินงานร่วมกับประชาชน เช่น พัฒนากรจะต้องสร้างความสัมพันธ์ฉันท์มิตร และความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านที่ตนจะต้องทำงานร่วมด้วย พัฒนากรจะต้องทำความตกลงกับชาวบ้านเสียก่อนว่า ควรจะเปลี่ยนแปลงในเรื่องอะไร พัฒนากรจะต้องแสดงให้ชาวบ้านเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นอันตรายแก่ฐานะของชาวบ้าน และพัฒนากรจะต้องสนใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มคน

นอกจากนี้พัฒนากรตำบลยังมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการที่จะต้องคอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้การกระตุ้นเตือน และการยั่วยุให้ประชาชนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามาร่วมมือทำงานเพื่อปรับปรุงสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตนให้มาก การที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นได้นั้นพัฒนากรก็จะต้องมีหลักใน

การดำเนินงาน ดังที่จีรพรรณ กาญจนะจิตร (2526 : 73-76) กล่าวว่าพัฒนากรมีบทบาทที่สำคัญดังนี้ 1).หน้าที่ในการนำ เป็นผู้นำความต้องการของชาวบ้านมาให้เจ้าหน้าที่ด้านต่าง ๆ ของราชการได้ทราบ และนำเอาบริการของรัฐลงไปสู่ประชาชน ในหลักการนั้นความต้องการและความจำเป็นของชาวบ้านมีอยู่เองแล้วโดยพัฒนากรมิได้ไปสร้างทำขึ้น และเช่นเดียวกันความช่วยเหลือและบริการของรัฐที่จะให้แก่ประชาชนก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายของรัฐบาลอยู่แล้ว โดยพัฒนากรมิได้เพิ่มมาทำให้เกิดขึ้นใหม่ภายหลัง พัฒนากรเพียงแต่นำผู้ขอรับบริการกับผู้ให้บริการมาพบกันเท่านั้น 2).หน้าที่ในการประสานงานจากกระทรวงต่าง ๆ ไม่ว่าจะคำสั่งส่งมายังจังหวัด จังหวัดสั่งมายังอำเภอ อำเภอก็มีหน้าที่หลายฝ่าย อาทิเช่น เกษตร ปศุสัตว์ อนามัย ฯลฯ ถ้าเจ้าหน้าที่ทุกคนวิ่งเข้าไปในหมู่บ้านในวันเดียวกัน ชาวบ้านเขาจะทำอย่างไร ชาวบ้านจะต้องฟังชั่วโมงนี้เรื่องอนามัย ชั่วโมงนี้ฟังเรื่องการศึกษา ชั่วโมงนี้ฟังเรื่องการเกษตร มันเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นการประสานงานในหน้าที่ของพัฒนากรคือต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายวิชาการ เพื่อให้ทราบถึงแนวของงานที่เขาจะต้องไปปฏิบัติใน หมู่บ้าน และวางแผนงานร่วมกับนักวิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการทั้งมวลกับงานของพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นบทบาทที่เรียกว่าตัวเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ 3).หน้าที่ในการติดตาม เมื่อพัฒนากรทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงแล้ว งานทั้งปวงอย่างที่ยกตัวอย่างมา คือเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปฉีดยา แล้วผลจะเป็นอย่างไรต่อไป จะดีขึ้น เลวลง หรือจะต้องทำอย่างไร พัฒนากรจะต้องติดตามหรือเรื่องที่ทางอำเภอมีกิจการสิ่งใดที่จะต้องติดต่อกับประชาชน พัฒนากรก็จะต้องติดตามจัดทำไว้ในโครงการ นี่เป็นเพียงหน้าที่บทบาทด้านเดียวของพัฒนากรที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงเท่านั้น 4).เป็นผู้วางแผนงานในการพัฒนาตำบล หมู่บ้านได้กำหนดให้สภาตำบลเป็นผู้วางแผนพัฒนา 5 ปี ในทางปฏิบัติกรมฯได้มีคำสั่งแล้วให้พัฒนากรทั้งหลายร่วมทำงานกับตำบลให้ทุกตำบลวางแผนพัฒนาตำบล และก่อนที่พัฒนากรจะไปร่วมวางแผนได้ พัฒนากรจะต้องสำรวจข้อมูล แล้วเอาข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วจึงวางแผน ซึ่งจะต้องมีการประชุมกับกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบลนี่เป็นหน้าที่ในเรื่องการที่จะต้องวางแผนปฏิบัติ 5).เป็นตัวจัดตั้งกลุ่ม คือรวมตัวกลุ่มก้อนงานพัฒนาชุมชนขึ้น จะไปแนะนำกับราษฎรแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัวนั้นทำได้ยาก เพราะฉะนั้นพัฒนากรจึงต้องเป็นตัวขับเคลื่อน คือการจัดกลุ่มให้มีขึ้นในตำบล หมู่บ้าน อาจจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชนสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อเรือน ต้องสร้างกลุ่มขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มเหล่านั้นเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาในสิ่งที่เขาต้องการ 6).เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติการทางวิชาการจะเห็นว่างานพัฒนาชุมชนทุกเรื่องต้องใช้หลักทางวิชาการทั้งนั้น พัฒนากรจะไปแนะนำราษฎรให้ใช้ส้วมก็ต้องมีการศึกษาเสียก่อนให้รู้ว่าส้วมของราษฎรนี้เป็นส้วมซึมหรือส้วมบ่อถังหรือส้วมบ่อขุด ตั้งที่ไหนอย่างไร เพื่อสุขาภิบาลอะไร การจะสร้างส้วมก็จะต้องรู้วิธีการตามวิชาการสร้างส้วมแต่ละชนิดด้วย ถ้าหากว่า

ราษฎรมีความจำเป็นต้องสร้างสะพาน พัฒนากรก็จำเป็นที่จะต้องรู้วิชาช่างไม้ จะต้องมีแบบแปลนแบบพิมพ์เขียว 7).การฝึกอบรม คือการเพิ่มพูนทักษะให้แก่ชาวบ้านในวิชาชีพที่เขาทำอยู่ อาทิเช่น ชาวบ้านประกอบอาชีพในการตัดยาง ต้องทำการฝึกอบรมให้รู้เรื่องยาง เช่น ยางที่ตัดนั้นเขาตัดถูกหลักวิชาไหม ตัดอย่างไรมันถึงจะได้น้ำยางดี ยางอายุแค่ไหนถึงจะตัดยางได้ ตัดแล้วเก็บยางยังไงรักษาน้ำยางอย่างไร นี่เป็นเรื่องการอาชีพที่จะต้องมีการอบรม ซึ่งเรียกว่าเป็นการเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพ เพราะฉะนั้นพัฒนากรจะต้องทำหน้าที่นี้เช่นกัน ถ้าพัฒนากรเรียนมาทางช่างอาจทำไม่ได้ ก็ต้องเป็นผู้จัดการรวมกลุ่มคนขึ้นมา เชิญวิทยากรจากจังหวัด อำเภอ หรือจากส่วนราชการภายนอกเข้าไปดำเนินการเป็นผู้ฝึกอาชีพให้แก่ราษฎร 8).การสาธิต การสาธิตนี้จะต้องมีอยู่เสมอ เช่น ถ้าพัฒนากรเอาพืชสิ่งหนึ่งเข้าไปแนะนำราษฎรซึ่งเป็นพืชชนิดใหม่ก็ต้องมีการสาธิตคือทำแปลงทดลองให้เขาดู ถ้าจะสอนคนให้ตัดเสื้อก็ต้องมีการสาธิตให้ดูเหมือนกัน หรือแม้เป็นการประกวดหมู่บ้านก็เป็นการสาธิตทั้งนั้น เพราะฉะนั้นงานสาธิตนี้เป็นงานที่จะต้องกระทำอยู่ต่อเนื่องในทุกกรณีที่พัฒนากรดำเนินการส่งเสริมราษฎรในเรื่องที่เป็นของใหม่ การสาธิตที่จะต้องทำในงานของการส่งเสริมนี้นั้น นอกจากจะมีการเพิ่มทักษะโครงการสาธิตและแสดงให้ทราบแล้วก็อาจจะต้องมีการสาธิตรายปักษ์คือ สามเดือนครั้ง หกเดือนครั้ง หนึ่งปีครั้ง 9).การประชาสัมพันธ์ พัฒนากรจะต้องทำการโดยวิธีการของวันสาธิต เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงานของตนให้บุคคลและกลุ่มบุคคลได้ทราบว่าขณะนี้ได้ดำเนินการอะไร ทำที่ไหน อย่างไร เพื่อเป็นการดึงความสนใจของบุคคลและกลุ่มคนให้เข้ามาร่วมมือได้ในที่สุดเท่ากับเป็นการโฆษณางานของพัฒนากรไปในตัวด้วย

และจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่าพัฒนากรตำบลและเกษตรตำบลสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามระเบียบแบบแผน ตามความรับผิดชอบ ตามความมุ่งหวัง และมีความเหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอานนท์ อาภาภิรม (2516 : 74) กล่าวว่าบทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นรูปการที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520 : 46) กล่าวว่าบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 92) กล่าวว่าบทบาทเป็นสิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่งในสังคมตามสถานภาพของตัวเอง สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522 : 47) กล่าวว่าบทบาทเป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดหน้าที่ที่มนุษย์ทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมจะต้องถือปฏิบัติ อุทัย หิรัญโต (2526 : 197) กล่าวว่าบทบาทคือหน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งหน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่กลุ่มคนหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 315) กล่าวว่าบทบาทเป็นหน้าที่หรือพฤติกรรมที่

สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ ยัง (Young, 1959 :158) กล่าวว่าบทบาทคือหน้าที่ของฐานะตำแหน่ง เมื่อบุคคลหนึ่งได้ดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่ตนคิดตามมากับตำแหน่งนั้นก็คือการที่เขาจะต้องมีการปะทะสัมพันธ์กับตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม ดังนั้นสิ่งที่ติดตามมากับตำแหน่งอันเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงฐานะตำแหน่งนั้นเรียกว่า "บทบาท" บรูมและเซลสนิกต์ (Broom and Selznick, 1963 : 16) กล่าวว่าบทบาทเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับตำแหน่งเฉพาะทางสังคม เป็นการกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ลีวินสัน (Levinson, 1964 : 284-285) กล่าวว่าบทบาทเป็นปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ และเป็นการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือแนวทางอันพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ฑิตยา สุวรรณะชฎ (2510 : 4) กล่าวว่าบทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2523 : 20) ได้สรุปว่าบทบาทนั้นสามารถถูกกำหนดโดยตำแหน่งและโดยบุคลิกภาพของบุคคล

2.จากการสัมภาษณ์กลุ่มพัฒนากรตำบลและเกษตรตำบลกล่าวว่าในการปฏิบัติงานในบางครั้งนั้นเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพัฒนากรตำบลและเกษตรตำบลไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และเชิญชวนให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้ และไม่สามารถให้ประชาชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวไทยมุสลิมบางคนมีอคติต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นต่างศาสนิกชน เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจภาษาถิ่น ไม่สามารถสื่อสารกับชาวไทยมุสลิมได้ ชาวไทยมุสลิมบางคนไม่ไว้วางเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งข้าราชการประจำและหน่วยงานราชการก็มีขีดความสามารถอันจำกัดและมีพลังไม่เพียงพอที่จะเข้าไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ เพราะฉะนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางแก้ไขถึงปัญหาดังกล่าว หนทางที่สามารถทำได้ดีคือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา เป็นต้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนนั้นเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่กำหนดโครงการพัฒนาอาสาพัฒนาชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำแก่ประชาชน สนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพราะอาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้ชื่อเสียง มีความพร้อม เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน เพราะในปัจจุบันได้เกิดภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นทำให้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากมายและสลับซับซ้อน ทางราชการมีขีดความสามารถอันจำกัดและมีพลังไม่พอเพียง ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น สังคมต้องการผู้นำที่จะเป็นตัวอย่างของชุมชนในการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือสังคมส่วนร่วม นำชุมชนให้พ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ อาสาพัฒนาชุมชนจึงมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาตำบลและหมู่บ้านของตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียงของพระบาทสมเด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ดังที่พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้นกล่าวว่ากระทรวงมหาดไทยมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชนตามแนวทางเศรษฐชุมชนพึ่งตนเอง โดยน้อมกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง เพื่อให้ดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นสื่อกลางในการเป็นแกนนำประชาชนโดยมีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำประชาชนให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การอบรมแก่อาสาพัฒนาชุมชนทุกอำเภอทุกจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาพัฒนาชุมชนหลังจากการอบรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกรมพัฒนาชุมชนที่มีมาตรการและยุทธวิธีที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น โดยการส่งเสริมให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้นำตัวอย่างของชุมชน นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ต้องเป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน และเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้นถือได้ว่าเป็นการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือสังคมส่วนร่วม เป็นการนำชุมชนให้พ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลของตนเองโดยอาศัยหลักการทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียงของพระบาทสมเด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ดังที่กรมพัฒนาชุมชน (2537: 1) ได้กล่าวไว้ว่ากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดโครงการพัฒนาอาสาพัฒนาชุมชนขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2521 ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำแก่ประชาชน สนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพราะอาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้ชื่อเสียง มีความพร้อม เป็น

ที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน ในปัจจุบันมีประชาชนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและอยู่ในวาระอาสาพัฒนาชุมชนหมู่บ้านละ 2 คน อยู่ภายใต้ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน พ.ศ.2535, ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน ฉบับที่ 2 พ.ศ.2537 และระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน ฉบับที่ 3 พ.ศ.2538 โดยที่อาสาพัฒนาชุมชนได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน เช่น ด้านการฝึกอบรม การสัมมนาบทบาทหน้าที่ และสนับสนุนค่าตอบแทน เป็นต้น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2537) ยังกล่าวอีกว่าในการที่ประชาชนดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชนจึงสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนนำประชาชนโดยมีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำประชาชนให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การอบรมแก่อาสาพัฒนาชุมชนทุกอำเภอทุกจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาพัฒนาชุมชน หลังจากการอบรมดังกล่าว และพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (2541) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้นกล่าวว่ากระทรวงมหาดไทยมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชนตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โดยน้อมกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง

และสำหรับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนานั้นจะต้องมีการสร้างให้ผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างถ่องแท้เสียก่อน แล้วก็ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนานำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปปฏิบัติให้ประชาชนดูเป็นแบบอย่าง และให้ประสบความสำเร็จ แล้วค่อยให้ผู้นำเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นให้ประชาชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน เมื่อหน่วยงานของรัฐสามารถเข้าถึงผู้นำท้องถิ่นและถ่ายทอดความคิดความรู้และวิทยาการแผนใหม่ให้ผู้นำยอมรับได้แล้ว ผู้นำท้องถิ่นก็อาศัยบารมีและอิทธิพลของตัวเองชักจูงเหนี่ยวนำให้ชาวบ้านยอมรับและปฏิบัติตามไปด้วย ความเป็นจริงอย่างหนึ่งของคนชนบทไทยพบว่าถึงแม้ว่าบุคคลที่ยอมรับความรู้ วิทยาการแผนใหม่ไปปฏิบัติแล้วได้ผลดีแต่เขาไม่ได้เป็นผู้นำ เพื่อนบ้านคนอื่นก็จะไม่ยอมรับตามไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่านิสัยชอบเอาอย่างกันของชาวบ้านนั่นเอง จึงพอจะยืนยันได้ว่ายิ่งถ้าหากผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ยอมรับความรู้ความคิดและวิทยาการใหม่ ๆ แล้วชาวบ้านก็จะปฏิบัติตามเองโดยอัตโนมัติ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือผู้นำท้องถิ่นมักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ได้รู้ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ นอกหมู่บ้านมามากกว่าคนอื่น เมื่อนักพัฒนาเข้าไปให้การแนะนำ ส่งเสริมเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ผู้นำท้องถิ่นได้เคยไปประสบพบเห็นมาก่อน ผู้นำท้องถิ่นก็จะช่วยพูดช่วยอธิบายให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญหรือเห็นประโยชน์และ

ยอมรับโดยง่ายในที่สุด ในเรื่องทำนองนี้หากนักพัฒนากระทำคนเดียวโดยไม่อาศัยผู้นำท้องถิ่นก็จะทำให้การยอมรับของชาวบ้านล่าช้า หรือจำนวนชาวบ้านที่ยอมรับมีน้อยหรือชาวบ้านอาจจะไม่ยอมรับเลย ถ้าหากผู้นำท้องถิ่นเกิดการต่อต้านขึ้นมาเองเพราะถือเป็นการข้ามหน้าข้ามตาที่ไม่ปรึกษาหารือตนเองก่อน แต่ในท้องถิ่นบางแห่งชาวบ้านมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การปลุกระดมของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล การทำงานที่ไม่ได้ผลแล้วเพิกเฉยขาดการติดตามแก้ไขของเจ้าหน้าที่ที่เคยไปทำงานในหมู่บ้านมาก่อน ความเชื่อของชาวบ้านที่ถูกทอดทิ้งมานานจนคิดว่าไม่มีใครสามารถช่วยแก้ปัญหาให้เขาได้ เป็นต้น ในท้องที่ประเภทนี้ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญแรกอันดับแรกที่นักพัฒนาจะต้องเข้าไปให้ถึง และต้องทำให้ยอมรับสิ่งใหม่ความคิดใหม่ที่ต้องการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านให้ได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาสักหน่อย เมื่อแน่ใจว่าผู้นำท้องถิ่นยอมรับแล้วจึงค่อยออกแนะนำชาวบ้าน โดยมีผู้นำท้องถิ่นคอยช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่นักพัฒนาจะต้องหาให้พบ เพื่อไขประตูหัวใจของชาวบ้านให้ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่นำเข้าไป

แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรกระตุ้น ให้คำแนะนำส่งเสริมและสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างถูกต้องตามหลักการ และตามความคาดหวังที่ต้องการให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงสูงที่สุด กล่าวคือถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับสูงที่สุดแล้วก็จะทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข พออยู่พอกิน และที่สำคัญประชาชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีเงินออมออม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาเป็นแกนนำประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งรู้ดีว่าอะไรเป็นปัญหาความต้องการของชาวบ้าน อะไรอยู่ในขีดความสามารถที่ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาความต้องการด้วยกันเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ปัญหาได้จะทำอย่างไร และถ้าต่อไปไม่สามารถแก้ปัญหาได้จะต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากใคร ที่ไหนบ้าง และเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรในด้านการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อแนะนำตลอดจนการช่วยเหลือด้านแรงงานและการทำกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านตำบลบรรลุเป็นหมายของประชาชนและราชการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน (2537 : 24-25) ที่กล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนจะมีบทบาทสำคัญใน 2 ลักษณะ คือ 1).อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านตำบล โดยเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานงาน และดำเนินการพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน การที่อาสาพัฒนาชุมชนเป็นคนในหมู่บ้านจึงทำให้เป็นผู้รู้ดีว่าอะไรเป็นปัญหาความต้องการของชาวบ้าน อยู่ในขีดความสามารถที่

ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาความต้องการด้วยกันเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ปัญหาได้จะทำอย่างไร และถ้าต่อไปไม่สามารถแก้ปัญหาได้จะต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากใคร ที่ไหนบ้าง และเมื่อมีความพร้อมมีสถานการณ์ที่เหมาะสมก็ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านดำเนินการแก้ปัญหาสนองความต้องการให้สำเร็จลุล่วงไป 2).อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรแม้ว่าพัฒนากรจะเป็นนักพัฒนาอาชีพที่มีความปรารถนาดีอยากให้ชาวบ้านมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็เป็นคนนอกหมู่บ้านจึงต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากอาสาพัฒนาชุมชนในด้านการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อแนะนำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านแรงงานและการทำกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านตำบลบรรลุตามเป้าหมายของประชาชนและราชการอย่างมีประสิทธิภาพ กรมการพัฒนาชุมชน (2537 : 24-25) ยังกล่าวว่า ปรากฏการณ์ที่เป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นขณะนี้ เห็นได้ชัดเจนและมีผลกระทบต่อทุกคน ต่อครอบครัว และต่อชุมชน นับตั้งแต่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น และบางอย่างก็ขาดคลาน ในชุมชนมีคนว่างงาน ตกงาน การครองชีพของคนในสังคมมีความฝืดเคือง ประกอบกับความแห้งแล้ง ขาดแคลนปัจจัยการผลิต จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การเรียกร้องความช่วยเหลือ การก่ออาชญากรรม การปล้นจี้ชิงทรัพย์เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนขาดความสงบสุข การแก้ปัญหาโดยกลไกของรัฐไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะรับรองได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องปรับตัวและพร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสของการมีส่วนร่วมในการผนึกกำลังเข้าแก้ไข ทั้งในระดับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ดังนั้นอาสาพัฒนาชุมชนเป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เป็นบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างและแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤตินี้ได้

และที่สำคัญที่สุดทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาได้มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ โดยต้องให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างถ่องแท้ อย่างถูกต้อง และชัดเจน ทั้งนี้ก็เพราะว่าถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีความรู้ที่ไม่กระจ่าง ไม่ชัดเจน หรือเข้าใจอย่างไม่ถ่องแท้ หรืออาจจะเข้าใจเพียงบางส่วน และอีกบางส่วนยังไม่ชัดเจนนั้น ก็จะมีผลต่อบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องจัดการให้ความรู้ความความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาให้มากขึ้นกว่านี้ ควรจัดบ่อย ๆ สม่ำเสมอ และควรให้มีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงพอสมควรของอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น

และผู้นำศาสนาก่อนที่จะให้ไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวันแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ก่อนที่จะให้เป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ดังที่กรมการพัฒนาชุมชน (2537) กล่าวว่าเพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงโดยให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นสื่อกลางในการเป็นแกนนำประชาชนโดยมีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำประชาชนให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การ อบรมแก่อาสาพัฒนาชุมชนทุกอำเภอทุกจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2541) ที่กล่าวไว้ว่าหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นกระบวนการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัวในหมู่บ้านชนบท โดยมีอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแบบอย่างและเป็นแกนนำในการระดมการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในชุมชนด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เกี่ยวกับปัจจัยสี่ และจัดตั้งกองทุนยังชีพขึ้น ซึ่งจะมีการดำเนินการในระดับตัวบุคคลและภายในครอบครัวของอาสาพัฒนาชุมชนเป็นขั้นเริ่มต้นก่อนแล้วขยายไปยังครอบครัวญาติพี่น้อง ครัวเรือนผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครอื่น ๆ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของประภาส ศิลปรัสมี (2531) ที่ศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ภัชรา คติกุล (2537) ศึกษาพบว่าการขาดการเพิ่มพูนทักษะความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน กิ่งแก้ว อินหว่าง (2539) ศึกษาพบว่าความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การปฐมนิเทศ และการฝึกอบรมนั้นเป็นจุดอ่อนในการปฏิบัติงาน จีระ กาญจนภักดิ์ (2539 : 63-64) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในงานอาสาพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต้องเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต้องปฏิบัติงานและแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่น และความรู้ความเข้าใจงานอาสาพัฒนาพัฒนาชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท และมะรอซี มะอิง (2541) ที่ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีผลทำให้ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้การที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ได้ดีนั้นต้องได้รับคำแนะนำ การส่งเสริม การสนับสนุน และการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และดีเยี่ยมด้วยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พัฒนากรตำบล พัฒนากรอำเภอ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น และหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาการอำเภอ สำนักงานพัฒนาการจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดีนั้นการได้รับคำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน การติดตามผลการปฏิบัติ สอดส่องดูแลและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่หรือมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกรมการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสตอกดิลล์ (Stogdill, 1967 : 91) ที่กล่าวว่าการเป็นผู้นำที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีนั้นจะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำตามทฤษฎีสภาวะแวดล้อม ที่เชื่อว่าลักษณะความเป็นผู้นำเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (2522 : 150-151) กล่าวว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ ความเฉลียวฉลาด การบรรลุวุฒิภาวะทางสังคม มีการจูงใจภายใน และมีแรงขับทางด้านความสำเร็จ รวมทั้งต้องมีเจตคติด้านมนุษยสัมพันธ์ นอกจากนี้สถานการณ์บางอย่างจะช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดความเป็นผู้นำที่ประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างดี เพราะเชื่อว่าไม่มีบุคลิกภาพหรือลักษณะใดที่จะทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้นำได้โดยอัตโนมัติ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับสิ่งดังกล่าวคือ สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับสมาชิกระดับของโครงสร้างของงานและอำนาจในตำแหน่งของผู้นำที่ได้รับมาจากอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของประภาส ศิลปรัศมี (2531) ศึกษาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้แก่การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ และการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น และปัญหาหนึ่งในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ออกไปกระตุ้นและแนะนำการทำงานและไม่มอบหมายงานให้ปฏิบัติอย่างชัดเจน วิมลชัย คำปุ้ยและทัดดาว ลออโรจน์วงศ์ (2536 : 69-70) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่มากจะปฏิบัติงานตามบทบาทได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่น้อย และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นมากจะปฏิบัติงานตามบทบาทได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นน้อย

เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ศึกษาพบว่าการติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ภัชรา คติกุล (2537) ศึกษาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงานผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้แก่เจ้าหน้าที่โดยเฉพาะพัฒนากรไม่มีเวลาให้ ไม่ได้แนะนำตัวผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต่อสภาตำบล ผู้นำท้องถิ่นไม่เข้าใจบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนจึงขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน

และนอกจากนี้การที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ได้ดีนั้นทางเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างจิตสำนึก หรือปลูกฝังให้อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีทัศนคติในการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงเสียก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนาจะต้องสอดคล้องกับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนด้วย กล่าวคือถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูงแล้วก็จะส่งผลให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูงด้วย และถ้าหากมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับต่ำแล้วก็จะส่งผลให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นนั้น ดังที่ธีระพร อุวรรณโณ (2533 : 480-495) กล่าวว่าพฤติกรรมส่วนมากของบุคคลอยู่ภายใต้การควบคุมโดยทัศนคติเชิงพฤติกรรม หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ทัศนคติ" ของเขาที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย โดยอาจมีปัจจัยบางอย่างเป็นแรงกระตุ้น เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ที่ศึกษาพบว่าทัศนคติต่องานพัฒนาชุมชนเขตชานเมืองของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จีระ กาญจนภักดิ์ (2539 : 63-64) ศึกษาพบว่าทัศนะที่ดีต่องานอาสาพัฒนาพัฒนาชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท และมะรอซี มะอิง (2541 : 127-135) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องบทบาทของพัฒนากรตำบลและเกษตรตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1).หน่วยงานของรัฐควรให้ความช่วยเหลือด้านการสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลกับประชาชนด้วย

2).ทางรัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงของประชาชนให้มากขึ้น และทั่วถึง

3).การปฏิบัติงานในบางครั้งนั้นเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่า ชาวไทยมุสลิมบางคนมีอคติต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นต่างศาสนิกชน เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจภาษาถิ่น ไม่สามารถสื่อสารกับชาวไทยมุสลิมได้ ชาวไทยมุสลิมบางคนไม่ไว้วางเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งข้าราชการประจำและหน่วยงานราชการก็มีขีดความสามารถอันจำกัดและมีพลังไม่เพียงพอที่จะเข้าไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ดังนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางแก้ไขถึงปัญหาดังกล่าว หนทางที่สามารถทำได้ดีคือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เช่น อาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1).ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่หรือเขตอื่น ๆ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลและพัฒนากรตำบลในเรื่องเศรษฐกิจต่อไป

2).ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ แต่อาจมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เช่น

- บทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

- บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- บทบาทของกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- บทบาทของเกษตรผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- องค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- องค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- องค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเกษตรผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- องค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- องค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำศาสนาในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของประชาชนต่อสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ
- บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของประชาชนต่อสำนักงานเกษตรอำเภอ

เป็นต้น

3).ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เช่น การศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ความคิดเห็นต่อการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และการศึกษาผลกระทบในการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นต้น